

ІДЕНТИФІКАЦІЯ СИНОНІМІЧНИХ ТА ПОЛІСЕМІЧНИХ ВІДНОШЕНЬ ТЕРМІНОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ

Борисова Н. В.

*Национальный технический университет
"Харьковский политехнический институт",
г. Харьков, ул. Пушкинская, 79/2, тел. 707-63-60
e-mail: borisova_nv@mail.ru*

З удосконаленням знань людства, поняття в науці й техніці безперервно розвиваються та поглиблюються, а отже, постійно зростає потреба в нових термінах. Саме тому у галузі семантичного термінознавства актуальним залишається подальше вивчення різних типів відношень між термінологічними одиницями в межах термінології певної предметної області та за її межами і тенденцій їх розвитку. Термінологічні одиниці можуть вступати у полісемічні, синонімічні, антонімічні відношення та відношення омонімії. В межах даного дослідження розглядаються полісемічні та синонімічні відношення. При цьому під полісемічними відношеннями будемо розуміти відношення внутрішньо пов'язаних значень однієї термінологічної одиниці, які, передаючи істотні ознаки двох або більше понять певної предметної області (або кількох близьких), мають спільні спеціальні семи. Під синонімічними відношеннями будемо розуміти відношення значень, що виражені різними термінами, передають істотні ознаки одного поняття й мають семантичний інваріант.

Проаналізуємо процес виділення з конкретної множини понять певної предметної області класів синонімічних та полісемічних понять, реалізований із використанням теорії відношень.

Нехай на початок виконання розбивки сформовано множину понять певної предметної області $C = \{c_i\}, 1 \leq i \leq n$ та множину визначень цих понять $V = \{v_j\}, 1 \leq j \leq m$. На декартовому добутку цих множин можна задати відношення R , яке складається з впорядкованих пар виду (c_i, v_j) . Відношення можна представити графічно за допомогою графу (рис. 1).

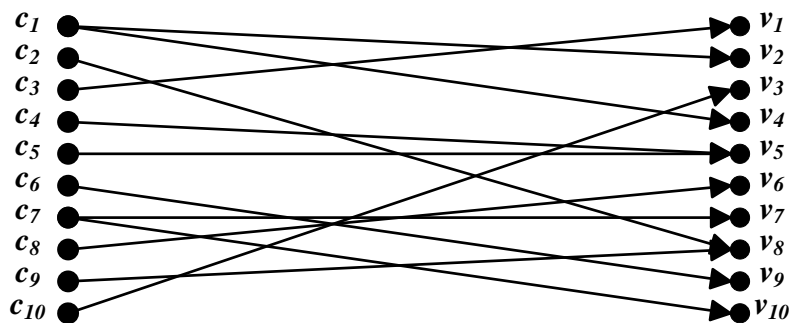

Рисунок 1 – Граф відношення R

Будь-яке відношення $R_1 \subset R$ є відношенням синонімії, якщо R_1 є сюр'єктивним відображенням $C \rightarrow V$, тобто з будь-якої вершини $c_i \in C$

виходить одна дуга, а в будь-яку вершину $v_j \in V$ входить більше однієї дуги (рис. 2).

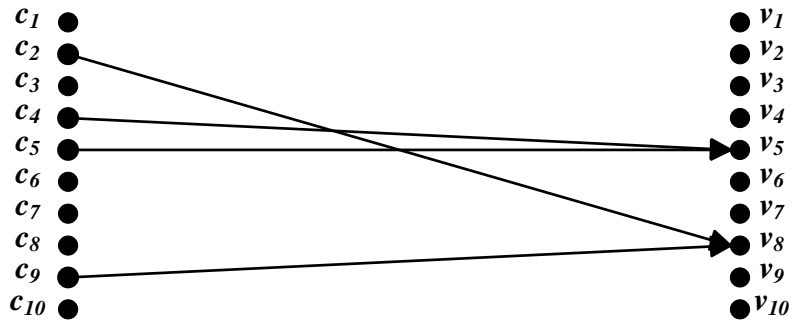

Рисунок 2 – Граф відношення R_1

Таким чином, поняття c_2 та c_9 є синонімами, поняття c_4 та c_5 також є синонімами, тобто одному визначенню відповідає декілька понять.

Якщо побудувати обернене відношення R^{-1} (рис. 3), то на ньому можна виділити відношення $R_2 \subset R^{-1}$, яке буде відношенням полісемії, якщо R_2 – це сюр'єктивне відображення $V \rightarrow C$, тобто з будь-якої вершини $v_j \in V$ виходить одна дуга, а в будь-яку вершину $c_i \in C$ входить більше однієї дуги (рис. 4).

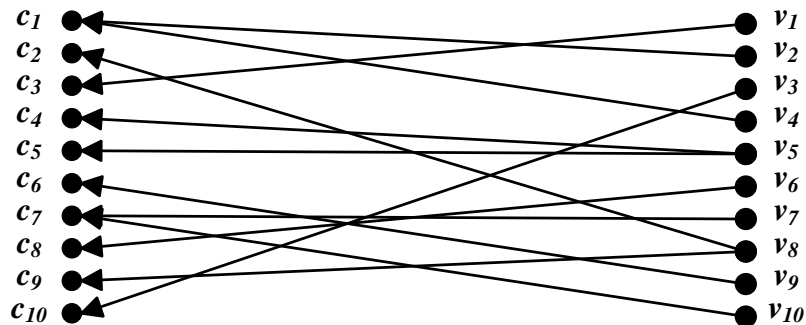

Рисунок 3 – Граф відношення R^{-1}

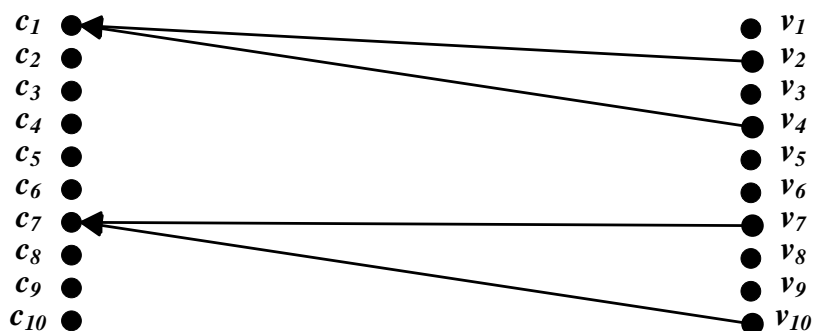

Рисунок 4 – Граф відношення R_2

Таким чином, поняття c_1 та c_7 є полісемічними поняттями, тобто одному поняттю відповідає декілька визначень.